

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2004 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2003

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä huhtikuuta 2004 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2003 (K 1/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- suunnittelupäällikkö Kirsi Kangaspunta ja ylitarkastaja Jaana Hätälä, opetusministeriö
- pääjohtaja Kirsi Lindroos ja projektipäällikkö Elise Hänninen, Opetushallitus
- sivistystoimentarkastaja Erik Häggman, Länsi-Suomen lääninhallitus
- hallintojohtaja Erkki Tuunanen, Jyväskylän yliopisto
- pääsihteeri Heikki K. Lyytinen, koulutuksen arviointineuvosto
- suunnittelija Tuomas Kurttila, nuorisoasiain neuvottelukunta

- puheenjohtaja Eveli Ess, Espoon nuorisovaltuusto
- erityisnuorisotyöntekijä Hanna Räsänen, Vantaan kaupunki
- nuorisosihteeri Ulla-Riitta Moilanen, Outokummun kaupunki
- puheenjohtaja Meiju Hiitola, Raahen nuorisovaltuusto
- jäsen Hanna Kuntsi, Sipoon sivistyslautakunnan vapaa-ajan jaosto
- yksikön päällikkö Anneli Kangasvieri, Suomen Kuntaliitto
- nuorisopalvelujohtaja Olavi Sydänmaanlakka, Helsinki Missio
- tutkija Petri Paju, Nuorisotutkimusseura ry
- kehittämisspäällikkö Hannu Kareinen, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
- toiminnanjohtaja Saila Aho-Mantila, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen muis-tion Kulttuuriyhdistys Väristys ry:ltä Kulttuuri-klubi Siperian toiminnasta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sivistysvaliokunta käsittelee tässä lausunnossa koulutuksen arviointitoimintaa ja kunnallista nuorisotyötä.

Koulutuksen arviointitoiminta

Vuoden 1999 alusta voimaan tulleiden koulula-kien myötä arvioinnista tuli keskeinen osa kou-lutuksen kehittämisessä. Arviointi tukee koulu-tuksen jatkuvaa kehittämistä yhä paremmin op-

pimistä edistäväksi ja kansallisesti asetettujen oppimis- ja opetustavoitteiden toteutumista. Se on keskeinen keino turvattaessa koulutuspalvelujen laatua ja valtakunnallista vertailukelpoisuutta.

Kun arviointitoimintaa organisoitiin, tavoitteena oli järjestää toiminta riittävän itsenäisenä suhteessa opetushallinnon muuhun organisaatioon. Arviointia koskevien säännösten mukaan ulkopuolisesta arviointitoiminnasta ja sen kehittämisestä vastaavat opetusministeriö ja sen yhteydessä toimiva koulutuksen arviointineuvosto. Paikallisesta arviointitoiminnasta vastaavat ensisijaisesti koulutuksen järjestäjät. Opetushallitus osallistuu osana koulutuksen arviointiasiantuntijoiden verkostoa opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden mukaisten oppimistulosten arviointiin.

Ensimmäinen koulutuksen arviointineuvosto asetettiin keväällä 2003. Koulutuksen arviointineuvosto on hyväksynyt toimintasuunnitelman, joka sisältää arviointiohjelman vuosille 2004—2007. Siihen on sisällytetty arvioinnit, joita arviointineuvosto on suunnitellut organisoivansa, ja näiden lisäksi Opetushallituksen oppimistulosten arvioinnit, joista opetusministeriö sopii erikseen Opetushallituksen kanssa, sekä kansainväliset arvioinnit, joiden toteuttamisesta opetusministeriö päättää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan koulutuksen arviointijärjestelmän uudistaminen ei ole riittävästi toteutunut ja se tulisi saada toimimaan tehokkaasti. Erityisesti paikallistasoa rasittavat monet osittain päällekkäiset arvioinnit sekä epätietoisuus kansallisen arvioinnin työnjaosta ja tehtävistä. Myös esimerkiksi paikallisen arvioinnin tukemisesta puuttuu vielä verkostomaisen toimintakulttuurin mallit ja toimintatavat, joissa vuorovaikutus toimii molempiin suuntiin.

Vaikeuksia toiminnan kehittämiseksi aiheuttaa erityisesti se, että koulutuksen arviointitarpeet ovat suuremmat kuin nykyisillä voimavaroilla on mahdollista rahoittaa. Arviointijärjestelmää luotaessa hallituksen esityksen perusteissa (HE 135/2002 vp) arvioitiin, että valtiolle aiheutuisi lisäkustannuksia kansallisen arvioin-

toiminnan laajentamisesta ja kansainvälisiin arviointiprojekteihin osallistumisen lisääntymisestä vuoteen 2006 mennessä yhteensä noin 2 miljoonaa euroa, joka edellyttäisi lisämäärärahoja valtion talousarvioon. Opetushallituksen toimintamomentilta siirrettiin ao. momentille 500 000 euroa vuoden 2003 talousarviossa ja 100 000 euroa vuoden 2004 talousarviossa. Vuoden 2004 talousarviossa opetusministeriön kehittämismomentilla on 600 000 euroa koulutuksen arviointitoimintaan. Valiokunta pitää välttämättömänä lisämäärärahojen ohjaamista koulutuksen arviointitoimintaan ja arvioinnin rahoituskehityksen ennakoitavuuden lisäämistä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut esille myös se, että työnjako eri organisaatioiden kesken, muun muassa Opetushallituksen ja arviointineuvoston välillä, vaatii vielä selkiyttämistä. Lainsäädännön mukaan koulutuksen arviointineuvoston tehtävänä on organisoida arviointitoiminta yliopistojen, Opetushallituksen ja muiden arviointiasiantuntijoiden verkostona. Valiokunta pitää välttämättömänä, että yhteistyötä säännöksen pohjalta kehitetään ja niin, että päällekkäisyys tehtävien jaossa voidaan välttää. Samalla tulee myös arviointineuvoston sihteeristön asema ja tehtävät selkiyttää.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on keskusteltu myös arvioinnin julkisuudesta. Valiokunta viittaa tältä osin koulutusta koskevan lainsäädännön yhteydessä esittämänsä kannanottoon (SiVM 3/1998 vp s. 21). Valiokunta pitää keskeisten valtakunnallisten tulosten kokoamista ja niiden julkistamista tärkeänä. Aiemman kantansa mukaisesti valiokunta kuitenkin korostaa, että arviointitulosten julkaiseminen ei missään tapauksessa saa johtaa koulujen paremmuusjärjestykseen asettamiseen eikä leimata kouluja, opettajia ja oppilaita tasoltaan heikoiksi ja hyväiksi yksipuolisilla perusteilla. Arvioinnin julkistaminen vaatii tapahtumaketjuna itsearviointia myös arvioinnin suorittajalta.

Kunnallinen nuorisotyö

Nykyisen nuorisotyölain mukaan nuorisotyö kuuluu kunnan toimialaan. Se määritellään nuorten elinolojen parantamiseksi ja edellytysten

luonniksi nuorten omalla toiminnalla. Selvityksissä on todettu, että kuntien asukkaat arvostavat nuorisotyön yhdeksi tärkeimmistä kunnallisista palveluista. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on voitu havaita, että kunnallisen nuorisotyön tila vaihtelee suurestikin erityyppisissä kunnissa ja eri puolilla Suomea. Osa kunnista panostaa voimakkaasti kunnalliseen nuorisotyöhön, joissakin kunnissa nuorisotyö taas on hyvin pitkälle vapaaehtoistyön varassa. Kulu-neena keväänä kunnallisesta nuorisotyöstä tehdyn kyselyn mukaan voidaan arvioida nuorisotyön merkityksen kasvaneen viime vuosien aikana. Toisaalta suurissa kunnissa nuorisotyötä tekevät uskovat, että nuorisotyön merkitys tulee edelleen kasvamaan ja toisaalta pienissä kunnissa nuorisotyöstä vastaavat kantavat huolta toimialan merkityksestä kunnan sisällä.

Nuorisotyölakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Tässä yhteydessä valiokunnan mielestä nuorisotyön yleistä tavoiteohjausta on parannettava. Laissa tulisikin velvoittaa laatimaan vaalikausittain nuorisopoliittinen kehittämissuunnitelma sekä määritellä nuorisotyön tavoitteelliset peruspalvelut. Määriteltäessä nuorisotyön peruspalveluita lähtökohtana on oltava nuorten tasa-arvoiset mahdollisuudet saada tukea omalle kasvulleen asuinkunnasta riippumatta. Lakia valmisteltaessa tulee myös harkita sen soveltuminen sekä lapsi- että nuorisotyölle.

Valiokunta painottaa myös sitä, että pitkäjänteisen nuorisotyön kehittäminen edellyttää lisärahoitusta nuorisotyölle. Suuri osa nuorisotyön rahoituksesta on nykyisin suunnattu niin sanottuna hankerahoituksena. Hankerahoitus on sinänsä hyvä nuorisotyön tukemismalli, koska se varmistaa rahoituksen kohdentumisen juuri tähän tarkoitukseen. Valiokunnan mielestä osa hankerahoituksesta on syytä suunnata seutukunnalliseen tai muuhun alueelliseen yhteistyöhön, mutta tasokorotusta tarvitaan myös nuorisotyön perusvoimavaroihin.

Valiokunta painottaa tarvetta lisätä kunnissa poikkihallinnollista yhteistyötä. Eri osa-alueet eli koti, koulu, asuminen, vapaa-aika ja monet muut tekijät vaikuttavat nuorten elinolosuhteisiin. Näin ollen perusnuorisotyössä tulee etsiä

yhteisiä toimintatapoja eri hallintokuntien välillä. Kunnissa tarvitaan keskustelua nuorisotyön tavoitteista ja sitoutumista tavoitteiden saavuttamiseen. Myös nykyistä tiiviimpi yhteistyö kolmannen sektorin ja kunnallisen nuorisotyön välillä ja esimerkiksi erilaisten kumppanuushankkeiden toteuttaminen edistävät nuorison hyvinvointia.

Työpajatoiminta on osoittautunut monin tavoin hyödylliseksi osalle nuorisoa syrjäytymisen ehkäisyn työvälineenä ja koulutusväylien turvaajana. Valiokunta pitää tärkeänä, että työpajatoiminta vakinaistetaan. Työpajatoiminnan vakinaistamisella voidaan hyödyntää olemassa olevat voimavarat ja ohjata toimintaa asetettujen tavoitteiden mukaiseen suuntaan. Näin työpajatoiminnasta voidaan muun muassa luoda sosiaalisen vahvistamisen ja syrjäytymisen ehkäisyn toimintajärjestelmä, joka on myös alueellisesti ja yksilöllisesti tasavertainen ja koko maata kattava.

Eduskunnan lausumat

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että seuraavien lausumien johdosta suoritettujen, kertomuksessa selostetut toimenpiteet ovat riittäviä tai lausumat muutoin ovat käyneet tarpeettomiksi:

- *Oppisopimuskoulutus*, HE 200/1993 vp (s. 167)
- *Uusi koululainsäädäntö*, toinen lausuma ja seitsemäs lausuma HE 86/1997 vp (s. 169)
- *Perusopetuslain mukainen esiopetus, koulumatkaetu*, kuudes lausuma HE 91/1999 vp (s. 173)
- *Viralliset kääntäjät*, HE 3/2001 vp (s. 174)
- *Ylioppilastutkinnon rakennekokeilu*, HE 212/2001 vp (s. 176)
- *Ammattikorkeakoulut, ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden asema*, neljäs lausuma HE 206/2002 vp (s. 184)

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

SiVL 6/2004 vp — K 1/2004 vp

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Kirsi Ojansuu /vihr
vpj.	Säde Tahvanainen /sd	Aila Paloniemi /kesk
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Seppo Särkiniemi /kesk
	Sinikka Hurskainen /sd	Ilkka Taipale /sd
	Tuomo Hänninen /kesk	Marja Tiura /kok
	Rauno Kettunen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Minna Lintonen /sd	Unto Valpas /vas
	Mikaela Nylander /r	vjäs. Lauri Oinonen /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.